

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ

ID 756

Шифр, назва спеціальності та освітній рівень	053 Психологія (бакалавр)	Назва освітньої програми	Психологія (2023)
Тип програми	Освітньо-професійна	Мова викладання	Українська
Факультет	Факультет економіки та менеджменту (ФЕМ)	Кафедра	Каф. психології (ПС)

Викладач/викладачі

Сівчук Петро Іванович, Старший викладач, [профіль на порталі "Науковці ТНУ"](#)

Загальна інформація про дисципліну

Мета курсу	Мета дисципліни: Ознайомити студентів з особливостями соціологічного аналізу суспільства та його складових, сформувати у них соціологічні культуру та мислення, знання про суспільство, його соціальну структуру, соціальні інститути, спільності, відносини, здатність об'єктивно аналізувати соціальні явища і процеси, орієнтуватися в сучасних соціальних явищах і подіях.
Формат курсу	очний, дистанційний, змішаний
Компетентності ОП	Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей: - загальних: ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК 11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. - спеціальних: СК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
Програмні результати навчання з ОП	- За результатами вивчення дисципліни студент повинен продемонструвати такі результати навчання: ПР 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.
Обсяг курсу	Очна (денна) форма здобуття освіти: Кількість кредитів ECTS — 4.5; лекції — 32 год.; практичні заняття — 16 год.; самостійна робота — 87 год.; Заочна форма здобуття освіти: Кількість кредитів ECTS — 3; лекції — 6 год.; практичні заняття — 4 год.; самостійна робота — 80 год.;
Ознаки курсу	Рік навчання — 3; семестр — 5; Вибіркова дисципліна; кількість модулів — 2;

<p>Форма контролю</p>	<p>Поточний контроль: Тестові модульні контролі №1 і №2. Контроль та оцінювання на практичних заняттях курсу. Підсумковий контроль: залік</p>
<p>Компетентності та дисципліни, що є передумовою для вивчення</p>	<p>Дисципліни, що є передумовою для вивчення курсу: - Філософія: - Загальна психологія: - Історія та культура України.</p>
<p>Матеріально-технічне та/або інформаційне забезпечення</p>	<p>Інформаційне забезпечення: 1. http://dl.tntu.edu.ua/login.php?course=426 і дистанційного навчання ТНТУ. (ID: 756). 2. http://www.nbu.gov.ua – офіційний сайт Наукової бібліотеки ім. Вернадського 3. http://www.lib.com.ua – офіційний сайт Електронної бібліотеки 4. http://library.tntu.edu.ua - офіційний сайт науково-технічної бібліотеки ТНТУ 5. http://www.library.te.ua - офіційний сайт обласної універсальної наукової бібліотеки 6. Навчальні матеріали онлайн.</p> <p>Навчально-методичне забезпечення 1. Соціологія: методичні рекомендації для самостійної роботи. Для студентів спеціальності 053 «Психологія», спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка», усіх спеціальностей факультету економіки та менеджменту / упорядник П. Сівчук. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя. 2023. 38с. 2. Соціологія: методичні рекомендації для підготовки до практичних занять. Для студентів спеціальності 053 «Психологія», спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка», усіх спеціальностей факультету економіки та менеджменту / упорядник П. Сівчук. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя. 2023. 40с.</p>

СТРУКТУРА КУРСУ

Лекційний курс	Годин	
	<u>ОФЗО</u>	<u>ЗФЗО</u>
<p>Лекція 1. Тема: Соціологія як наука, її предмет, структура, функції і етапи становлення. Об'єкт і предмет соціології. Соціологія як наукове знання про суспільство. Соціально-культурні і наукові передумови виникнення соціології як науки. Особливості соціології та її місце в системі суспільних і гуманітарних наук. Структура та функції соціології. Понятійно-категоріальний апарат соціології як науки. Методи соціології. Основні етапи розвитку соціологічного знання (протосоціологічний, академічний, сучасний). Позитивізм О.Конта і початок академічної історії соціології. Соціологічна система О.Конта та її вплив на подальший розвиток соціології. Органіцистська теорія суспільства Г.Спенсера. Соціал-дарвіністський, расово-антропологічний та географічний напрями в соціології. М. Вебер і його ідея “розуміючої соціології”, “Формальна соціологія” Г.Зіммеля. Соціологічні погляди Ф.Тьонніса. Концепція “соціологізму” Е.Дюркгейма. В.Паретто і його теорія “циркуляції еліт”. Інтегральна соціологія П.Сорокіна. Особливості розвитку соціології у ХХ столітті. Основні напрями і концепції: символічний інтеракціонізм, теорія соціального обміну, соціологічні проблеми в психоаналізі, структурний функціоналізм, феноменологія, теорія соціального конфлікту, емпірична соціологія, тощо. Основні напрями становлення і розвитку соціологічної думки в Україні. Соціологічні ідеї Г.Сковороди, М.Драгоманова, М.Ковалевського, М.Костомарова, С. Подолинського, О.Потебні, І.Франка, М.Грушевського, М.Шаповала, С.Кістяківського.</p>	4	2
<p>Лекція 2. Тема : Суспільство: сутність, структура, типи, тенденції розвитку. Поняття суспільства. Суспільство й природа. Головні ознаки суспільства та його структурні елементи. Еволюція уявлень про суспільство. Системний підхід до аналізу суспільства та його генезис. Сучасні соціологічні трактовки суспільства. Поняття суспільного життя. Головні засади суспільного життя. Історичні типи суспільства: традиційне, індустріальне, модерне суспільство. Глобальні проблеми сучасного суспільного розвитку. Перехідний стан сучасного українського суспільства. Соціальні групи як елементи соціального життя. Поняття соціального інституту. Структура та механізми функціонування соціальних інститутів. Соціальні інститути як регулятори суспільних відносин. Типи соціальних інститутів.</p>	4	2

Соціальні дії, зв'язки та відносини.

Поняття соціальної взаємодії. Форми взаємодії: кооперація, конкуренція, суперництво, конфлікт. Головні механізми соціальної взаємодії.

Соціальні відносини: поняття, механізми формування.

Поняття соціальних змін: загально-цивілізаційні, макросоціальні, мікросоціальні. Види соціальних змін.

Соціологічні теорії соціальних змін: еволюційні, циклічні теорії, теорії індустріального і постіндустріального суспільства. Типи й форми соціальних змін.

Поняття соціальних процесів. Ознаки соціального процесу. Класифікація соціальних процесів.

Соціальний прогрес: критерії і тенденції. Джерела соціального прогресу. Прогрес і регрес.

Лекція 3. Тема: Соціальна структура і соціальна стратифікація.

Поняття соціальної структури суспільства. Основні елементи соціальної структури. Механізми взаємодії між соціоструктурними елементами суспільства. Ускладнення соціальної структури як чинник суспільного розвитку. Основні напрямки соціоструктурних змін в сучасному українському суспільстві.

Соціальна стратифікація як центральне поняття при аналізі соціального. Соціальні групи як страти. Види соціальної стратифікації. Історичні типи стратифікації: рабство, касти, стани, класи.

Причини соціальної нерівності. Основні методологічні підходи до вирішення питань про сутність та перспективи розвитку соціальної стратифікації.

Поняття соціальної мобільності, типи соціальної мобільності сучасного західного суспільства. Соціальна стратифікація та соціальна мобільність як процеси відтворення і розвитку соціальної структури суспільства. Суть теорії соціальної стратифікації і мобільності.

Соціальна група як суб'єкт суспільного життя. Головні чинники та механізми формування соціальних груп. Поняття групової ідентифікації. Види соціальних груп: соціально-класові, соціально-демографічні, соціально-етнічні, соціально-професійні, соціально-територіальні.

Соціально-класові утворення і поляризація суспільства в Україні. Проблема маргінальності соціальних утворень,

4

-

Лекція 4. Тема: Соціологія особистості.

Предмет дослідження соціології особистості. Ключові поняття і категорії соціології особистості: людина, індивід, індивідуальність, особистість. Людина як особистість. Філософсько-соціологічні уявлення про особистість. Основні теоретичні концепції особистості, Соціальна типологія особистості.

Соціологічна структура особистості. Соціальний статус та соціальні ролі особистості. Соціальна ідентифікація. Самосвідомість особистості. Потреби, інтереси, цінності, ціннісні орієнтації як елементи духовної структури особистості. Співвідношення особистих та суспільних інтересів.

Соціалізація індивідів та її основні етапи. Співвідношення соціалізації та індивідуалізації особистості.

Соціалізація як цілеспрямований (навчання, виховання) і стихійний вплив соціальних факторів.

4

2

Структура процесу соціалізації: адаптація, інтеріоризація та формування особистісних якостей. Основні чинники та канали соціалізації особистості. Поняття ресоціалізації..
Особистість як суб'єкт суспільних відносин. Соціальна активність особистості: критерії, показники. Види та рівні соціальної активності. Соціальна пасивність як антипод соціальної активності.
Девіантна поведінка особистості: суть, види, причини, суспільна оцінка.

Лекція 5. Тема: : Соціологія сім'ї.

Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Специфіка соціологічного вивчення сім'ї.
Деінституалізація сучасної сім'ї. Сім'я як соціальна система. Основні категорії соціологічного дослідження сім'ї. Сім'я і шлюб, загальна характеристика і особливості.
Основні форми сім'ї та різновиди шлюбу. Соціально-правові та моральні засади регулювання шлюбно-сімейних відносин в Україні.
Соціальні та індивідуальні функції сім'ї.
Суперечності, конфлікти у сім'ї, шляхи їх подолання.
Основні підходи до вивчення сім'ї у соціологічній думці: інтеракціоністський, конфліктологічний, структурно-функціоналістський, ситуаційний, інституціональний.
Фактори впливу і тенденції розвитку сучасної сім'ї. Розлучення та його основні причини.
Соціологічний аналіз проблем подружнього життя в Україні. Сучасна сім'я в Україні. Вплив факторів макро-, мезо-, мікросередовища на стан шлюбно-сімейних відносин в сучасній українській державі.
Демографічна ситуація і особливості демографічної політики української держави.

2 -

Лекція 6. Тема: Соціологія культури, освіти і виховання.

Соціологія культури: об'єкт, предмет, функції. Соціологічний підхід до вивчення культури і його специфіка. Основні сфери прояву людської культури та рівні її соціологічного дослідження. Культура як спосіб ціннісного освоєння дійсності. Центральні категорії соціології культури: система цінностей і норм, санкції, соціокультурні зразки поведінки (обряди, звичаї, традиції) соціокультурні уявлення, поняття і мова.
Внутрішня структура культури та її форми: Суперечливий характер розвитку культурного процесу.
Етноцентризм та культурний релятивізм. Культурні універсалії.
Особливості національної культури. Проблеми національно-культурного відродження України.
Культура і особистість. Культурна взаємодія та соціальна ідентифікація особистості.
Основні тенденції розвитку культури в сучасних умовах: глобалізація і універсалізація культури. Сучасні соціологічні теорії культури.
Соціологія освіти, її мета, об'єкт, предмет, завдання. Освіта як соціальний інститут. Структура соціології освіти. Загальні та соціальні функції освіти.
Стан сучасної освіти у світі та в Україні. Ознаки кризи освіти. Шляхи виходу із кризового становища в

2 -

системі освіти.

Соціологія виховання: її об'єкт та предметна сфера. Виховання як соціальний феномен: сутність, структура і функції. Система виховання та її основні елементи. Напрями виховання. Соціальні інститути виховання.

Самовиховання та його специфіка.

Лекція 7. Тема: Економічна соціологія, соціологія праці і управління

Економічна соціологія як наука, її предметна сфера та функції. Об'єкт і предмет економічної соціології. Теоретичні передумови та основні етапи розвитку економічної соціології: Розвиток економічної соціології в Україні.

Закони, категорії і методи економічної соціології. Головні напрями розвитку економічної соціології.

Економіка як соціальний інститут, її функції.

Соціологія праці – спеціальна соціологічна теорія, що вивчає трудову діяльність як соціальний процес.

Праця як вид соціальної діяльності і соціальний інститут. Соціальна сутність праці. Зміст і характер праці. Ставлення до праці і проблеми мотивації трудової діяльності. Об'єктивні і суб'єктивні показники ставлення до праці Соціально-трудова відносина і процеси.

4

-

Трудова поведінка та її форми.

Трудовий колектив як соціальна організація та керівництво його діяльністю.

Соціальне управління, його суть та структура.

Основи теорії управління. Суб'єкти управління.

Функції управління, їх характеристика й зміст. Система соціального управління.

Управлінські рішення їх, класифікація. Зміст етапів управлінського рішення. Соціологічні методи розробки управлінських рішень.

Соціальне прогнозування в управлінні, його види і методи. Соціальне проектування і планування.

Лекція 8. Тема: . Соціологія конфлікту.

Соціологічна теорія конфлікту. Конфлікт як соціально-психологічний феномен. Поняття, природа і закономірності виникнення та протікання конфлікту як соціального явища. Конфлікт як об'єкт соціологічної теорії, як соціальне явище і фактор розвитку соціальної системи.

Соціальний конфлікт як зіткнення протилежних інтересів, цілей, позицій, цінностей та поглядів суб'єктів конфліктної взаємодії.

Предмет соціологічної теорії конфлікту.

Методологічні принципи дослідження соціальних конфліктів.

Витоки, причини та рушійні сили конфліктів. Роль конфліктної ситуації в конфлікті.

Конфлікт як соціальний процес. Динаміка конфлікту та механізм його виникнення. Структурна схема динаміки конфлікту

4

-

Масштаб і межі конфлікту
 Природа видових характеристик конфліктів та підстави для їх виділення. Типи, види і форми конфліктної взаємодії.
 Основні види соціальних конфліктів та своєрідність їх прояву в різних сферах суспільного життя.
 Роль конфліктів у суспільстві та їх основні функції.
 Об'єктивна основа, суть і мета управління конфліктами
 Способи розв'язання конфліктів .Переговорний процес та його роль у вирішенні конфліктів.
 Особливості, природа, види та основні причини соціальних конфліктів у сучасній Україні

Лекція 9. Тема: Методика і техніка соціологічних досліджень.

Місце і роль емпіричної соціології в пізнанні соціальних явищ і процесів.

Поняття, суть та основні етапи і процедури проведення конкретно-соціологічного дослідження. Види і типи соціологічних досліджень: теоретичне, емпіричне, прикладне, пілотажне та польове.

Зміст і завдання основних етапів проведення конкретно-соціологічних досліджень.

Програма як виклад і обґрунтування методологічних, методичних і процедурних основ конкретно-соціологічного дослідження. Основні елементи програми та зв'язок між ними.

Методологічний розділ програми. Визначення предмета і об'єкта , мети і завдань дослідження. 4 -

Процедурний розділ програми. Стратегічний план дослідження. Сутність і роль вибірки в соціологічному дослідженні. Вибіркове дослідження. Генеральна і вибіркова сукупність одиниць спостереження. Загальні принципи побудови вибіркової сукупності.

Вимоги до розробки анкети соціологічного дослідження.

Основні методи збирання соціологічної інформації: опитування, спостереження, аналіз документів, експеримент.

Аналіз результатів та підготовка звіту за результатами дослідження.

РАЗОМ: 32 6

Практичні заняття (теми)	Годин	
	ОФЗО	ЗФЗО
Тема 1. Теорія, методологія та історія соціології	2	2
Тема 2. Суспільство як соціальна система	2	2
Тема 3. . Соціальна структура і соціальна стратифікація	2	-
Тема 4. Соціологія особистості	2	-

Тема 5. Соціологія сім'ї	2	-
Тема 6. Економічна соціологія, соціологія праці та управління	2	-
Тема 7. Соціологія конфлікту	2	-
Тема 8. Організація та проведення конкретно-соціологічного дослідження.	2	-
	РАЗОМ: 16	4

ІНШІ ВИДИ РОБІТ

Теми, короткий зміст

Самостійна робота:
 Опрацювання окремих розділів програми, які не виносяться на семінарські заняття:
 - Виникнення і розвиток соціології як самостійної науки;
 - Соціальні процеси;
 - Соціологія культури;
 - Соціологія освіти;
 - Соціологія виховання;
 - Соціологія вільного часу;
 - Наука як соціальне явище;
 - Соціологія молоді;
 Політична соціологія.

Інформаційні джерела для вивчення курсу

БАЗОВА

1. Вербець В.В., Субот О.А., Христюк Т.А. Соціологія. Київ: Кондор. 2021. 552с.
2. Зубченко О. С. Електоральна соціологія. Підручник. Дніпро. Ліра-К. 2023. 386с.
3. Л. Д. Климанська, В. Є .Савка. Соціологія соціальних проблем. Львів: Львівська політехніка. 2021. 908с.
4. Кузьменко Т.М. Соціологія. Київ. ЦНЛ. 2019. 320с.
5. А.С. Лобанова. Калашнікова Л. В. Соціологія. Вступ до спеціальності. Київ. Каравелов. 2022. 308с.
6. Нестуля О.О., Нестуля С. І., Верезомська С. Ж. Соціологія, Практикум. Модульний варіант. 2-ге видання. Київ: ЦНЛ. 2019. 272с.
7. Опанасюк Т. А. Соціологія у визначеннях, таблицях, схемах, завданнях. Київ: Кондор. 2023. 268с.
8. Соціологія. Навчальний посібник. /за ред. С. О. Макеева. 4-те видання. Київ: Знання. 2016. 566с.
9. Соціологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. /В. І Волович, М .І. Горлач, В. Г. Кремень та ін. Київ: ЦНЛ. 2019. 808с.
10. Фурман А.В. Біскуп В. С. Морщакова О. С. Загальна соціологія. Хрестоматія. Дніпро: Ліра-К. 2020. 354с.

Політики курсу

Політика контролю	Використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: поточне опитування; тестування; виконання індивідуальних завдань та презентацій; оцінювання результатів виконаних самостійних робіт; бесіди та обговорення проблемних питань; дискусії; індивідуальні консультації; залік. Можливий ректорський контроль.
Політика щодо консультування	Консультації при вивченні дисципліни проводяться згідно затвердженого на кафедрі ПС. Консультування передбачено як очно ,так і з використанням ресурсів електронного навчального курсу у середовищі електронного навчання університету.
Політика щодо перескладання	Студент має право на повторне складання модульного контролю з метою підвищення рейтингу протягом тижня після складання модульного контролю за графіком. Перескладання екзамену відбувається в терміни, визначені графіком освітнього процесу. Здобувач ВО має право на зарахування результатів навчання здобутих у неформальній чи інформальній освіті.
Політика щодо академічної доброчесності	При складанні усіх видів контролю у середовищі електронного навчання завжди активується система розпізнавання особи, що складає контроль. Усі практичні роботи у ЕНК перевіряються вбудованою системою Антиплагіат. При складанні усіх форм контролю забороняється списування, у тому числі з використанням сучасних інформаційних технологій.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим компонентом освітнього процесу. За наявності поважних причин (наприклад, хвороба, особливі потреби, відрядження, сімейні обставини, участь у програмах академічної мобільності тощо) навчання може здійснюватися за індивідуальним графіком, погодженим з деканом факультету.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів, які отримують студенти за курс

Модуль 1					Модуль 2					Підсумковий контроль	Разом з дисципліни
Аудиторна та самостійна робота					Аудиторна та самостійна робота					Одна третя від суми балів, набраних здобувачем впродовж семестру	100
Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		Самостійна робота		Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		Самостійна робота			
20	20		0		15	20		0			
№ лекції	Види робіт	К-ть балів	Види робіт	К-ть балів	№ лекції	Види робіт	К-ть балів	Види робіт	К-ть балів		
Тема 1	Практичне заняття №1	5			Тема 5-6	Практичне заняття №5	5				
Тема 2	Практичне заняття №2	5			Тема 7	Практичне заняття №6	5				
Тема 3	Практичне заняття №3	5			Тема 8	Практичне заняття №7	5				
Тема 4	Практичне заняття №4	5			Тема 9	Практичне заняття №8	5				

Розподіл оцінок

Сума балів за навчальну діяльність	Шкала ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
75-81	C	Добре
67-74	D	Задовільно
60-66	E	Задовільно
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Затверджено рішенням кафедри ПС, протокол №1 від «29» серпня 2024 року.

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми канд. психол. наук, доцент кафедри ПС

Ірина ПЕРІГ